06.11.2026

Kaitseministri 17. aprilli 2023. a määruse nr 15 „Kutsealuse, reservis oleva isiku, kaitseväekohustust võtta sooviva isiku ja ajateenistusse asuda sooviva naissoost isiku terviseseisundi hindamiseks arstlikul läbivaatusel, terviseuuringul või kutsesobivuse hindamisel viibimisega seotud sõidu- ja toidukulu hüvitamise tingimused, ulatus jahüvitise maksmise kord“ muutmine
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Määruse muutmise eesmärk on kehtestada kutsealuse eesti keele oskuse hindamisel tasemeeksami sooritamise ja keelekursusel osalemisega seotud kulude hüvitamise tingimused, hüvitise ulatus ning hüvitise maksmise kord.

Kaitseministri 17. aprilli 2023. a määruse nr 15 „Kutsealuse, reservis oleva isiku, kaitseväekohustust võtta sooviva isiku ja ajateenistusse asuda sooviva naissoost isiku terviseseisundi hindamiseks arstlikul läbivaatusel, terviseuuringul või kutsesobivuse hindamisel viibimisega seotud sõidu- ja toidukulu hüvitamise tingimused, ulatus ja hüvitise maksmise kord“ (edaspidi *määrus*) muutmise eelnõu on seotud 13. mail 2026 vastu võetud ja 1. jaanuaril 2027 jõustuva kaitseväeteenistuse seaduse muutmise seadusega (RT I, 27.05.2026, 3) (edaspidi *KVTS*), millega kehtestatakse kutsealustele B1-tasemel eesti keele oskuse nõue ning nähakse neile ette kohustus osaleda enne ajateenistust eesti keele tasemeeksamil. Kui kutsealune ei soorita B1-taseme eesti keele eksamit, peab ta läbima keelekursuse.

Eelnõuga laiendatakse määruse reguleerimisala selliselt, et see hõlmaks ka hüvitisi, mis on seotud kutsealuse keeleoskuse hindamisel tasemeeksami sooritamise ja keelekursuse läbimisega.

Hüvitise maksmise tingimuste kehtestamisega luuakse kutsealusele rahaline toetus keeleoskuse arendamiseks ja keeleoskuse hindamisel osalemiseks. Hüvitise eesmärk on vähendada kutsealuse keeleõppes ja tasemeeksami sooritamisel osalemisega seotud rahalist koormust ning toetada kutsealuste võimalusi saavutada vajalik keeleoskuse tase. Hüvitise maksmisega ei kaasne kutsealustele lisakoormust, kuna hüvitise saamiseks ei pea taotlust esitama, vaid hüvitis makstakse välja pärast vastava õiguse tekkimist. Hüvitise saamise õigust kontrollib ja vastava otsuse teeb Kaitseressursside Amet.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kaitseministeerium koostöös Kaitseressursside Ametiga ning eelnõule on normitehnilise kontrolli teinud Kaitseministeeriumi õigusosakonna ametnik (oigusloome@kaitseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud Luisa Keelelahenduste eesti keele vanemtoimetaja Tiina Alekõrs (tiina@luisa.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse määruse pealkirja, lisades sellesse viite keeleoskuse hindamisel tasemeeksami sooritamise ja keelekursusel osalemise hüvitamisele.

Pealkirja muutmine on vajalik, sest määruse reguleerimisala laieneb: lisaks terviseseisundi ja kutsesobivuse hindamisega seotud kuludele hakatakse määrusega reguleerima ka keeleoskuse hindamise ja keeleõppega seotud kulude hüvitamist.

Muudatusega tagatakse, et määruse pealkiri kajastab selle tegelikku reguleerimisala ja annab määruse kohaldamisalast selge ülevaate.

Eelnõu § 1 punktiga 2 täiendatakse määruse § 1 punktiga 3, millega lisatakse määruse reguleerimisalasse kutsealuse osalemine keeleoskuse hindamisel tasemeeksami sooritamise ja keelekursuse läbimise kaudu KVTS § 35[1] lõigetes 2 ja 3 sätestatud korras.

Muudatuse eesmärk on kehtestada selge õiguslik alus keeleoskuse hindamisel tasemeeksami sooritamise ja keelekursuse läbimisega seotud hüvitiste maksmiseks.

Eelnõu § 1 punktidega 3 ja 4 muudetakse määruse § 2. Muudatustega täpsustatakse keeleoskuse hindamisel tasemeeksami sooritamise ja keelekursuse läbimisega seotud hüvitise saamise tingimusi ning nähakse ette erisus veebipõhises õppekeskkonnas toimuva keelekursuse hüvitamise kohta.

Esimese muudatusena loetakse kehtiv säte lõikeks 1 ja seda täiendatakse punktiga 3, mille kohaselt on hüvitisele õigus kutsealusel, kes on osalenud keeleoskuse hindamisel tasemeeksami sooritamisel ning läbinud keelekursuse ettenähtud mahus.

Muudatuse eesmärk on siduda hüvitise saamine selgelt keeleõppes osalemise ja selle tulemustega. Hüvitise maksmisel ei piisa üksnes keelekursusel osalemisest, vaid täidetud peavad olema määruses sätestatud sisulised tingimused. Keelekursuse ettenähtud mahus läbimise tingimus võimaldab veenduda, et kutsealune on osalenud keeleõppes vajalikul määral.

Tingimuste selge sätestamine aitab tagada hüvitise maksmise ühetaolise ja läbipaistva korralduse ning võimaldab Kaitseressursside Ametil hinnata hüvitise saamise õigust objektiivsete ja kontrollitavate asjaolude alusel. Samuti tagab selline lahendus, et hüvitist saavad isikud, kes on täitnud nii keeleoskuse hindamise kui ka keelekursuse läbimisega seotud nõuded.

Teise muudatusena täpsustatakse, et veebipõhises õppekeskkonnas toimuva keelekursuse eest hüvitist ei maksta. Muudatuse eesmärk on lähtuda hüvitise maksmisel selle eesmärgist ja kuludest, mis võivad kutsealusel kaasneda kaitseväekohustuse täitmisega seotud toimingutel osalemisega.

Kontaktõppes osalemiseks peab kutsealune üldjuhul liikuma keelekursuse toimumise kohta, millega võivad kaasneda täiendavad transpordikulud. Veebipõhist õpet on võimalik läbida kodus või muus isiku valitud kohas, mistõttu ei kaasne kursusel osalemisega üldjuhul samasugust vajadust sõita õppekohta. Seetõttu ei ole põhjendatud käsitada veebipõhises õppekeskkonnas toimuvat õpet hüvitise maksmisel samadel alustel nagu kontaktõpet.

Muudatusega eristatakse seega kontaktõppes ja veebipõhises õppekeskkonnas osalemist ning tagatakse hüvitise eesmärgipärane kasutamine. Hüvitise maksmisel tuleb arvestada keelekursuse tegelikku toimumisviisi, et hüvitada üksnes määruses sätestatud tingimustele vastav osalemine. Kui keelekursus koosneb nii kontaktõppe kui ka veebipõhise õppe loengutest, tuleb hüvitise arvestamisel eristada nende toimumisviiside alusel hüvitamisele kuuluvaid loenguid.

Seega on hüvitise maksmise eeldused nõutava keeleoskuse hindamisel osalemine ja keelekursuse läbimine ettenähtud mahus.

Eelnõu § 1 punktidega 5 ja 6 muudetakse määruse § 3. Paragrahvis 3 on sätestatud määrusega ettenähtud toimingutel osalemise eest makstava hüvitise ulatus. Muudatusega lisatakse sättesse ka keeleoskuse hindamisel tasemeeksami sooritamise ja keelekursuse läbimise eest hüvitise maksmise ulatus. Muudatuse eesmärk on tagada, et tasemeeksami sooritamise ja keelekursusel osalemisega seotud hüvitise maksmisel oleks võimalik lähtuda määruses juba sätestatud hüvitise ulatusest, sealhulgas välisriigis elava kutsealuse suhtes kohaldatavast erisusest.

Hüvitise määrade kehtestamisel eristatakse Eestis ja välisriigis elavaid kutsealuseid. Välisriigis elavale kutsealusele ette nähtud suurem hüvitis võimaldab arvestada keelekursusel osalemisega seotud võimalikke suuremaid kulusid.

Tasemeeksami sooritamise eest makstakse hüvitist 15 eurot ja kui isik tuleb tasemeeksamit sooritama välisriigist, on hüvitise suurus 70 eurot.

Keelekursuse läbimisega seotud hüvitise suuruseks nähakse ette 15 eurot ühe loengu kohta, kuid mitte rohkem kui 150 eurot kogu keelekursuse läbimise eest. Kutsealusele, kelle elukoht on rahvastikuregistri andmetel välisriigis, nähakse ette hüvitis 70 eurot ühe loengu kohta, kuid mitte rohkem kui 700 eurot kogu keelekursuse läbimise eest.

Keelekursuse hüvitise sidumine loengute arvuga võimaldab arvestada läbitud õppe mahtu. Samal ajal kehtestatakse kogu kursuse eest makstavale hüvitisele ülempiir, et vältida hüvitise piiramatut suurenemist, kui kursuse maht kasvab. Kehtestatavad määrad loovad hüvitise arvutamiseks üheselt mõistetava aluse. Hüvitise määramisel tuleb lisaks kohaldatavale määrale arvestada ka kursuse läbimise tegelikku mahtu, keelekursuse toimumisviisi ja muid määruses sätestatud hüvitise saamise tingimusi. Seega ei tähenda kehtestatud hüvitise määr või ülempiir automaatselt vastavas suuruses hüvitise maksmist, vaid makstav summa sõltub sellest, kas kutsealune vastab hüvitise saamise tingimustele ja millises ulatuses on hüvitamisele kuuluvates tegevustes osaletud. Teavet keeleõppes osalemise ja tasemeeksami sooritamise tulemuste kohta saab Kaitseressursside Amet keeleeksameid ja -õpet korraldavatelt asutustelt: Haridus- ja Noorteametilt ning Integratsiooni Sihtasutuselt.

Eelnõu § 1 punktiga 7 täiendatakse määruse § 4 lõikega 3.

Lõike 3 kohaselt makstakse keeleoskuse taseme hindamisel osalemise ja keelekursuse läbimise eest hüvitist sama paragrahvi lõikes 2 sätestatud korras.

Muudatusega kasutatakse hüvitise maksmisel olemasolevat menetluskorda, vältides vajadust luua keeleoskuse hindamise ja keelekursuse hüvitiste jaoks eraldi maksekorraldus. Hüvitise määramisel tuleb kontrollida, kas isik vastab määruses sätestatud tingimustele. Hüvitise saamise tingimuste täitmist kontrollib Kaitseressursside Ameti ametnik, võttes arvesse tasemeeksamil osalemist ja keelekursuse läbimise mahtu ning seda, kas keeleõpe toimus kontaktõppena või veebipõhise õppena. Kui õpe toimus veebis, siis selle loengu eest hüvitist ei maksta.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse määruse jõustumine. Määrus jõustub 1. jaanuaril 2027. aastal ehk samal ajal eelnõu aluseks oleva KVTS-i muudatustega.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusaktidega.

4. Määruse mõjud

Sihtrühm 1: kutsealused
2: Kaitseressursside Amet

Mõju kutsealustele

Eelnõu avaldab positiivset mõju kutsealustele, kes osalevad eesti keele oskuse hindamisel tasemeeksami sooritamise või keelekursuse läbimise kaudu. Hüvitise maksmise tingimuste kehtestamisega luuakse kutsealustele rahaline toetus keeleoskuse arendamiseks ja nõutava keeleoskuse taseme saavutamiseks.

Hüvitise eesmärk on vähendada keeleõppe ja tasemeeksami sooritamisega seotud rahalist koormust ning parandada kutsealuste võimalusi osaleda keeleõppes ja saavutada nõutav keeleoskuse tase. Seeläbi võib suureneda kutsealuste motivatsioon keeleoskust arendada ja keeleoskuse hindamisel osaleda.

Eelnõuga nähakse ette erinevad keelekursuse hüvitise määrad Eestis ja välisriigis elavatele kutsealustele. Välisriigis elavatele kutsealustele makstakse suuremat hüvitist, et võtta arvesse nende võimalikke suuremaid keeleõppega seotud kulusid.

Hüvitise saamisega ei kaasne kutsealustele täiendavat halduskoormust, kuna hüvitise saamiseks ei pea eraldi taotlust esitama. Kaitseressursside Amet kontrollib hüvitise saamise tingimuste täitmist ja teeb hüvitise maksmise otsuse. Seega ei ole muudatusel kutsealustele negatiivset mõju.

Mõju Kaitseressursside Ameti töökorraldusele

Muudatuse rakendamine suurendab Kaitseressursside Ameti töömahtu, sest ametil tuleb kontrollida kutsealuse õigust hüvitisele, sealhulgas keeleoskuse hindamisel osalemist või keelekursuse läbimist ning muude hüvitise saamise tingimuste täitmist. Samuti tuleb tagada hüvitiste korrektne arvestamine ja väljamaksmine kooskõlas kehtestatud tingimustega ning Eestis ja välisriigis elavatele kutsealustele kohaldatavate hüvitise määradega.

Täiendava töökoormuse ulatus sõltub hüvitise saajate arvust ning hüvitise maksmisega seotud kontrolli- ja menetlustoimingute mahust. Hüvitise maksmise korraldamine võib eeldada olemasolevate tööprotsesside kohandamist. Eeldusel, et hüvitiste menetlemine on võimalik korraldada olemasolevate tööprotsesside ja ressursside arvelt, ei pruugi muudatuse rakendamine kaasa tuua vajadust luua täiendavaid töökohti.

Kokkuvõttes on eelnõu mõju Kaitseressursside Ametile eelkõige töökorralduslik ning selle tegelik ulatus sõltub hüvitise saajate arvust ja rakendamise käigus kujunevast halduskoormusest.

Andmekaitsealane mõjuhinnang

Eelnõu rakendamisel tuleb Kaitseressursside Ametil töödelda kutsealuste isikuandmeid, et kontrollida hüvitise saamise tingimuste täitmist, arvutada hüvitise suurus ja korraldada hüvitise maksmine.

Kaitseväeteenistuse seaduse § 14 lõike 1 alusel on Kaitseressursside Ametil õigus töödelda kaitseväekohustuslase (sealhulgas kutsealuse) ja kaitseväekohustust võtta sooviva isiku isikuandmeid, kaasa arvatud andmeid isiku eesti keele oskuse kohta, et täita seadusega pandud avalikku ülesannet.

Isikuandmete töötlemise peamine eesmärk on tuvastada hüvitise saamise õigus, kontrollida hüvitise maksmise tingimuste täitmist, määrata hüvitise suurus ning teha hüvitise maksmise otsus ja makse.

Eesmärgi saavutamiseks võib olla vajalik töödelda järgmisi isikuandmeid:

- kutsealuse isiku tuvastamiseks vajalikud andmed, sealhulgas nimi ja isikukood;
- andmed eesti keele tasemeeksamil osalemise ja eksamitulemuse kohta;
- andmed keelekursusel osalemise ja kursuse läbimise kohta, sealhulgas läbitud loengute arv ning teave õppeviisi kohta (kontaktõpe või veebipõhine õpe);
- andmed kutsealuse elukoha kohta rahvastikuregistris, kui need on vajalikud Eestis ja välisriigis elavatele kutsealustele kehtestatud erinevate hüvitise määrade kohaldamiseks;
- hüvitise maksmiseks vajalikud makseandmed.

Teavet isiku tasemeeksami tulemuste kohta saab Kaitseressursside Amet Haridus- ja Noorteametist. Keeleõppes osalemise kohta saadakse teavet Integratsiooni Sihtasutuselt.

Eelnõuga kavandatav isikuandmete töötlemine on seotud peamiselt tavapäraste isikuandmete töötlemisega avaliku ülesande täitmisel. Töötlemise eesmärk on selgelt piiritletud ning andmeid kasutatakse hüvitise saamise õiguse kontrollimiseks ja hüvitise maksmiseks. Töötlemise õiguslik alus tuleneb eelkõige IKÜM artikli 6 lõike 1 punktidest c ja e, mille kohaselt on isikuandmete töötlemine lubatud juhul, kui see on vajalik vastutava töötleja seadusjärgse kohustuse täitmiseks või avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks.

Hüvitise menetlemiseks ei ole üldjuhul vaja küsida kutsealuse nõusolekut isikuandmete töötlemiseks, sest töötlemine tuleneb avaliku ülesande täitmisest ja õigusaktidest. Isikuandmete töötlemine peab piirduma siiski sellega, mis on hüvitise maksmise otsustamiseks vajalik.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Eelnõu rakendamisega kaasnev kulu sõltub hüvitise saamise tingimustele vastavate kutsealuste arvust, keelekursustel osalemise mahust ja sooritatud tasemeeksamite arvust. Hinnanguliselt tuleks keeleeksamile ja -kursusele suunata ligikaudu 200 isikut aastas. Seega oleks tasemeeksami sooritamise ja keelekursuse läbimise eest makstava hüvitise kulu (200 kutsealuse puhul) ligikaudu 35 000 eurot. Määruse rakendamisega kaasnevad kulud kaetakse Kaitseressursside Ameti eelarvest. Määruse rakendamisega ei kaasne tulu riigieelarvele.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2027. aastal. Jõustumise kuupäev on seotud KVTS-i muudatuste jõustumisega.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu Haridus- ja Teadusministeeriumile, Kultuuriministeeriumile ja Rahandusministeeriumile ning arvamuse andmiseks Haridus- ja Noorteametile ning Kaitseväele.